

2. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія / О.Є. Гудзь. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
 3. Кваша С.М. Вплив світової фінансової кризи на розвиток аграрного сектору вітчизняної економіки // Економіка АПК, 2009. - № 5. – с. 3-9.
 4. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму// Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 223–229.
 5. Лайко П.А. Фінанси АПК: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.А. Лайко, Ю.І. Ляшенко. – К.: ДІА, 2000. – 225 с.
 6. Моршнева І. Б. Фінансово-кредитне забезпечення діяльності агроформувань // Вісник Університету Банківської справи.–2012. – №2. – С. 24–28.
 7. Олійник К.А. Фінансове забезпечення малих сільськогосподарських підприємств// Інноваційна економіка. – 10.2012. – Вип. 36. – С. 257–262.
 8. Сметанюк О.А., Базалицька А.В. Проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів// Економічний простір 2012. – №59. – С. 259–264.
 9. Трусова Н.В. Моніторинг фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки України // Економічний форум 2013. – 2013. – Вип. 1. – С. 286–390.
- Рецензент – д.е.н. Лаврук В.В.*

УДК 631.115.8:338.24(1-22)

РОЛЬ І МІСЦЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

***Галич О. А., к.е.н., доцент; Шевченко Н. І., аспірант
Полтавська державна аграрна академія***

Розкрито необхідність створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і визначено їх місце у забезпеченні сталого розвитку сільських територій та соціальну значимість їх діяльності.

Revealed the need to establish agricultural service cooperatives and defined their role in sustainable rural development and social value of their work.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів у формуванні сталого розвитку сільських територій є становлення кооперативних форм господарювання, особливе місце серед яких відводиться сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам. Необхідність стимулювання розвитку сільськогосподарського кооперативного руху нині є об'єктивною необхідністю, за рахунок чого можуть бути прискорені трансформаційні зміни не тільки у формуванні сталого розвитку сільських територій, але і економіці країни в цілому. Світовий досвід кооперативного руху, в якому зайнято більше 1 млрд. жителів планети, показує, що в сучасних умовах його активізація є найважливішим інструментом розвитку сільського господарства та відродження українського села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад проблем розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації зробили такі класики кооперативної думки як: М. Туган-Барановський, О. Чаянов, М. Кондратьєв, М. Левицький, Б. Мартос, І. Ємільянов та ін. На сучасному етапі дослідження проблемами кооперації займаються такі економісти-аграрники як: В. К. Збарський, А. Римарчук,

О. В. Крисальний, М. Й. Малік, В. В. Зіновчук, А. Пантелеймоненко, Г. Черевко, Л. Молдаван, В. Гончаренко та ін.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є вивчення соціальної значимості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у формуванні сталого розвитку сільських територій та їх вплив на підвищення якості та рівня життя у сільській місцевості. Об'єктом дослідження є процес становлення та розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування політики сталого розвитку сільських територій стає останніми роками одним із найактуальніших напрямів економічних реформ та важливою складовою наукових досліджень. Під сталим сільським розвитком більшість науковців розуміють стабільний розвиток сільської спільноти, який відповідає критеріям економічної, соціальної та екологічної ефективності й забезпечує виконання селом його народногосподарських функцій: розширене відтворення населення, ріст рівня його життя; поліпшення екологічної ситуації у межах сільської території [1, с. 130].

Рис. 1. Напрями політики сталого розвитку сільських територій
[розроблено авторами на основі 1, с. 131]

Узагальнюючи світовий та вітчизняний досвід реалізації політики сталого розвитку можна виділити п'ять її основних напрямів, які тісно пов'язані між собою та дозволяють забезпечити комплексний соціально-економічний розвиток сільських громад (рис. 1).

Критеріями оцінки ефективності здійснення зазначених напрямів політики сталого розвитку сільських територій є:

- економічний напрям: ріст ефективності сільського господарства; диверсифікації сільської економіки в цілому; продовольча безпека країни;
- землевпорядний напрям: соціальний контроль за історично освоєними територіями;

- соціально-економічний напрям: природний приріст сільського населення; додаткові робочі місця; рівень безробіття; тривалість життя;
- екологічний напрям: поліпшення родючості ґрунтів та екологічної ситуації в сільських районах;
- інституційний напрям: розвиток місцевого самоуправління; підвищення рівня і якості життя на селі.

Основними недоліками цієї політики, які потребують негайного вирішення є: неврегульоване фінансове забезпечення розвитку сільських територій (дефіцит соціальних інвестицій та недосконалість самого механізму фінансування), відсутність науково обґрунтованих стандартів забезпечення сільського населення різного роду послугами, недосконалість законодавчої бази, внаслідок чого залишаються без правового регулювання найважливіші напрями і механізми сільської політики.

Однією з найбільш важливих складових системи забезпечення сталого розвитку сільських територій є визначення ролі сільськогосподарської кооперації у цьому процесі.

Діяльність будь-якого підприємства визначається його місією, яка базується на певних принципах. Як зазначає В. В. Зіновчук, діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на трьох основних принципах:

- отримання вигод тими, хто створює кооператив;
- володіння кооперативом тими, хто користується його послугами;
- здійснення контролю над діяльністю кооперативу тими, хто користується його послугами [2].

Виходячи з вище зазначених принципів, економічну і соціальну місію обслуговуючих кооперативів в політиці сталого розвитку сільських територій можна визначити, як: забезпечення соціальної захищеності його членів та членів їх сімей на основі отримання економічного ефекту, перетворення його частини у соціальний ефект шляхом ефективного господарювання через раціональне використання ресурсів у поєднанні зі збереженням необхідного екологічного стану земельних ресурсів.

Загострення соціально-економічних проблем сільських територій та громад, викликане кризовим становищем в економіці України в цілому, економічними та трансформаційними процесами, конкуренцією дрібних сільськогосподарських підприємств з крупними корпораціями та агрохолдингами, вимагає перегляду концептуальних підходів щодо функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Тому в сучасних умовах сільськогосподарська обслуговуюча кооперація може виступити одним із напрямів, що забезпечує сталий розвиток сільських територій. Багато аграрних підприємств в даний час не здатні утримувати на своєму балансі об'єкти соціальної інфраструктури. Тому тільки при ефективній роботі кооперативу, а також при міжгосподарському кооперуванні, можливо не лише підтримання об'єктів соціальної сфери, але і їх подальший розвиток. Як наслідок – створення нових робочих місць, що позитивно вплине на вирішення проблеми сільського безробіття, сприятиме зростанню професійних навичок і кваліфікації сільських жителів, підвищить рівень їх

матеріального добробуту. У той же час, обслуговуючі кооперативи не в змозі задовольнити потреби всіх бажаючих у працевлаштуванні, оскільки знаходяться на етапі становлення і потребують державної та законодавчої підтримки свого розвитку [3].

Аналізуючи динаміку зміни кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні протягом 2009-2012 рр., можемо зробити висновки, що за досліджуваний період їх кількість значно не зросла і у 2012 р. становила 569.

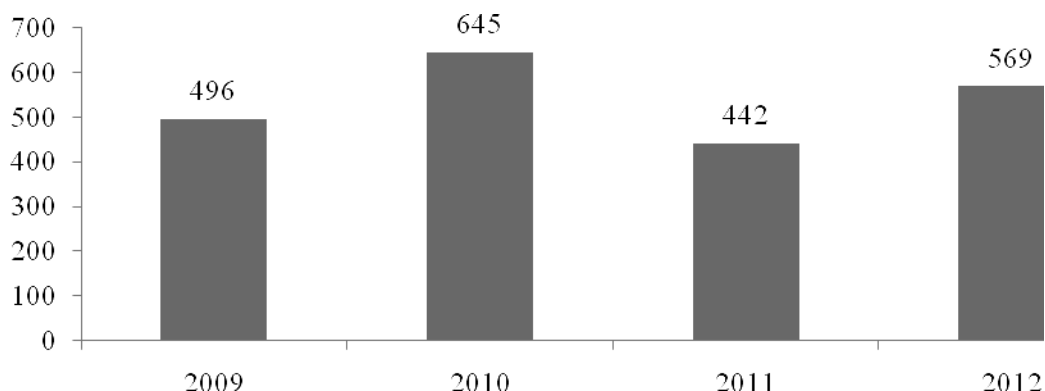

Рис. 2. Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні, 2009-2012 рр. [4, с.50]

Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації значно залежить від заходів державної підтримки даної галузі, рівень якої за останні роки значно зменшився. У 2012 р. на підтримку розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації було виділено лише 5 млн. грн, тоді як у 2009 р. цей показник становив 50 млн. грн (рис. 3).

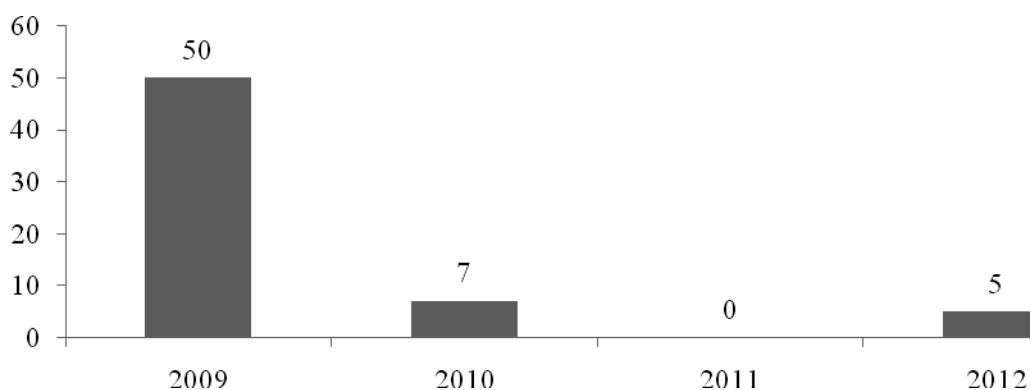

Рис. 3. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, млн. грн, 2009-2012 рр. [4, с. 50]

У зв'язку з активізацією державної політики стимулювання розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у 2013 р. кількість обслуговуючих кооперативів збільшилась до 988 (станом на 1.07.2013 р.).

Основними заходами, що сприяли розвитку обслуговуючої кооперації у 2013 р. стали: дія Державної програми щодо активізації розвитку економіки на 2013-2014 рр., де одним із завдань державної політики визначено «стимулювання розвитку обслуговуючої, виробничої сільськогосподарської кооперації та розвиток виробництва у господарствах населення»; розвиток соціальної ініціативи «Рідне село», завдяки якій у 2013 р. було проведено понад 70 тисяч продовольчих ярмарків за участю виробників та обслуговуючих кооперативів, особистих селянських і фермерських господарств. На них реалізовано понад 830 тис. тонн сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на суму 7,5 млрд. грн [5].

Як свідчить практика роботи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, нині в Україні відсутня стійка і чітка кооперативна ідеологія, тому, на етапі становлення обслуговуючої кооперації, необхідно сприяти посиленню інформування сільського населення про те, що кооперативи сприяють розбудові соціальної сфери на селі – це додаткові робочі місця, відмова від виплат з безробіття, можливість надавати різного роду послуги [3].

Висновки. Таким чином, основними напрямками розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є: всебічна інформаційна підтримка сільськогосподарського кооперативного руху з боку держави та громадських організацій; удосконалення кооперативної законодавчої бази, втілення у ній кращого світового досвіду; сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом послаблення податкового тиску; посилення співпраці сільськогосподарських кооперативів з вищими навчальними закладами; розвиток міжнародного досвіду співробітництва товаровиробників у сфері сільськогосподарської кооперації; посилення конкурентоспроможності вітчизняних обслуговуючих кооперативів за рахунок покращення якості продукції; залучення широкого кола соціально активних громадян до процесу розвитку сільськогосподарської кооперації шляхом економічної участі та популяризації кооперативної ідеї самопомоги.

Подальший розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації сприятиме забезпеченню сталого розвитку сільської місцевості, що передбачає підвищення доходів сільського населення, зростання соціальної підтримки та соціального захисту інтересів селян.

Список використаних джерел:

- 1.Збарський В. К. Сталий розвиток сільських територій: проблеми та перспективи / В. К. Збарський // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 129-136.
- 2.Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Логос, 2001. – 380 с.
- 3.Кудінова І. П. Сільськогосподарські кооперативи – інструмент розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154.../10kip.pdf
- 4.Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: початок шляху [Практичний посібник] / І. Ф. Тьомич, Р. Я. Корінець, М. П. Гриценко. – Київ, 2013. – 95 с.
- 5.<http://www.ridneselo.com/node/10264>.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.